

POSTANOWIENIE

4 sierpnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 4 sierpnia 2023 r. w Izbie Cywilnej w Warszawie
w sprawie z powództwa A.P.

przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.

o stwierdzenie nieważności, ewentualnie o zapłatę, uznanie i stwierdzenie
nieważności, ewentualnie o ustalenie,

na skutek skargi kasacyjnej Bank spółce akcyjnej w W. od wyroku Sądu
Apelacyjnego w Szczecinie

z 11 lutego 2022 r., I ACa 661/21,

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**2) zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 5400 (pięć
tysięcy czterysta) zł, z odsetkami wynikającymi z art. 98 § 1¹
k.p.c. za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia
zobowiązanemu do dnia zapłaty, z tytułu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 11 lutego 2022 r. Sąd Apelacyjny w Szczecinie oddalił
apelację pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 2 lipca
2021 r., stwierdzającego nieważność stosunku prawnego z bliżej oznaczonej
umowy o kredyt mieszkaniowy z dnia 21 października 2009 r. łączącej powódkę z
pozwany Bankiem.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do
rozpoznania, pozwany wskazał przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1

k.p.c. Jego zdaniem w sprawie wystąpiły istotne zagadnienia prawne wyrażające się w następujących pytaniach:

1) „Czy w świetle art. 385¹ § 1 KC oraz w świetle art. 3 ust. 1 Dyrektywy uznać należy, że postanowienia umowy kredytu denominowanego/indeksowanego do waluty obcej, które w swojej treści odwołują do tabel kursów banków, służących przeliczeniu kwoty kredytu wyrażonego w walucie, do której kredyt jest denominowany/indeksowany na walutę krajową, a także przeliczeniu wysokości raty kapitałowo-odsetkowej wyrażonej w walucie do której kredyt jest denominowany/indeksowany na walutę krajową, naruszają interesy konsumenta w sposób rażący, w sytuacji w której (i) konsument został pouczony, że wahania kursów waluty obcej, do której kredyt jest denominowany/indeksowany wpłyną na wysokość salda kredytu oraz wysokość raty kapitałowo-odsetkowej wyrażonej w walucie krajowej, a także w sytuacji w której (ii) poprzez odwołanie do tabeli kursów banku kredytobiorca - konsument otrzymuje świadczenie ekwiwalentne w postaci niższego oprocentowania kredytu, a (iii) kursy waluty wynikające z tabeli kursów banku nie odbiegają w sposób znaczny od średniego kursu NBP?";

2) Czy w świetle art 385¹ § 1 KC w stosunku do umów zawieranych pomiędzy przedsiębiorcą, a konsumentem, samoistną przesłanką ustalenia nieuczciwego charakteru postanowienia umownego może być zaniechanie informacyjne przedsiębiorcy w zakresie ryzyka związanego z zawieraną umową, czy też wyłącznymi przesłankami pozytywnymi uznania danego postanowienia umowy za abuzywne mogą być jedynie określone wprost w tym przepisie (i) sprzeczność danego postanowienia z dobrymi obyczajami oraz (ii) rażące naruszenie interesów konsumenta?";

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni

przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.; z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, niepubl.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 września 2012 r., II CSK 180/12, niepubl. oraz z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, niepubl.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.).

Zagadnienia sformułowane przez pozwanego nie czynią zadość wskazanym wymaganiom, gdyż zostały już wystarczająco wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie.

Przed wszystkim wyjaśniono już, że pojęcie „rażącego” naruszenia interesów konsumenta należy interpretować w świetle art. 3 ust. 1 dyrektywy

93/13/EWG, w którym mowa jest o postanowieniach powodujących „znaczącą” nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta. W rezultacie trafnie uznaje się, że formuła zastosowana w art. 385¹ § 1 k.c. powinna być interpretowana rozszerzająco przez przyjęcie, iż o naruszeniu interesu konsumenta świadczy nierównowaga, na niekorzyść konsumenta, praw i obowiązków stron wynikających z umowy, która jest istotna, znacząca (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2006 r., I CK 297/05, Biul. SN 2006, nr 5, s. 12, z dnia 15 stycznia 2016 r., I CSK 125/15, OSNC-ZD 2017, nr 1, poz. 9, z dnia 30 czerwca 2020 r., III CSK 343/17, OSNC 2021, nr 2, poz. 13 i z dnia 27 maja 2022 r., II CSKP 395/22, niepubl. oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2023 r., I CSK 5772/22, niepubl.). W celu zaś ustalenia, czy klauzula znacząco narusza interesy konsumenta, trzeba w szczególności wziąć pod uwagę, czy pogarsza ona położenie prawne konsumenta w stosunku do tego, które - w braku umownej regulacji - wynikałoby z przepisów prawa, w tym dyspozytywnych (zob. w szczególności uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2021 r., III CZP 43/20, Biul. SN 2021, nr 10, s. 11 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, niepubl., z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, OSNC 2020, nr 7-8, poz. 64, z dnia 30 czerwca 2020 r., III CSK 343/17, OSNC 2021, Nr 2, poz. 13, z dnia 25 listopada 2020 r., V CSK 16/19, niepubl. i z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl.). Kierując się tymi wskazówkami Sąd Najwyższy uznaje obecnie jednolicie – co dostrzegł Sąd Apelacyjny - że określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron, w związku z czym jest niedopuszczalne (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, Nr 11, poz. 134, z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, niepubl., z dnia 19 września 2018 r., I CNP 39/17, niepubl., z dnia 24 października 2018 r., II CSK 632/17, niepubl., z dnia 13 grudnia 2018 r., V

CSK 559/17, niepubl., z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, niepubl., z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, OSP 2019, z. 12, poz. 115, z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, niepubl., z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, niepubl., z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, Glosa 2020, nr 4, s. 67 i n., z dnia 30 września 2020 r., I CSK 556/18, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, niepubl. i z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 674/22, niepubl.). Ogólne kryteria przewidziane w art. 385¹ § 1 k.c. Sąd Najwyższy doprecyzował też - z odwołaniem do orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej - w odniesieniu do klauzul ryzyka walutowego zawartych w szeroko rozumianych umowach kredytów indeksowanych do waluty obcej (por. zwłaszcza wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i tam omówiony wyrok Trybunału z dnia 10 czerwca 2021 r., C-776/19-C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 99-103, teza), oceniając w szczególności negatywnie – podobnie jak uczynił to *in casu* Sąd odwoławczy - ponoszenie przez kredytobiorcę nieograniczonego (nieproporcjonalnego) ryzyka walutowego. Sąd Najwyższy wielokrotnie wyjaśniał też, jakie przesłanki muszą być spełnione, aby można było przyjąć, iż konsument został należycie poinformowany o ryzyku walutowym związanym z zaciągnięciem kredytu indeksowanego do waluty obcej czy denominowanego w tej walucie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, niepubl., z dnia 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, niepubl., z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22, z dnia 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22, niepubl., z dnia 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22, niepubl., z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, niepubl. i z dnia 28 lutego 2023 r., II CSKP 763/22, niepubl.), co wskazywałoby na jednoznaczność postanowienia wprowadzającego to ryzyko i wykluczającego jego kontrolę pod kątem abuzywności, zważywszy, iż chodzi o postanowienie określające świadczenie główne (por. art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.). W tym kontekście zastrzegał m.in., że ogólne pouczenie konsumenta, iż wahania kursów waluty obcej, do której kredyt jest denominowany/indeksowany wpłyną na wysokość salda kredytu oraz wysokość raty kapitałowo-odsetkowej wyrażonej w walucie krajowej, jest niewystarczające dla stwierdzenia, że bank udzielił kredytobiorcy konsumentowi wystarczającej informacji. Podkreślał też, że nawet przestrzeganie przez bank obowiązującego w

dacie zawarcia umowy standardu wynikającego z rekomendacji S Komisji Nadzoru Bankowego dotyczącej dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie wydanej w 2006 r., nie wyklucza oceny, że bank nie udzielił konsumentowi należytej informacji, a ocena ta może przesądzać nietransparentność klauzuli ryzyka walutowego (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2022 r., I CSK 2071/22, niepubl. i tam przywoływane orzeczenia). Z poczynionych zaś w sprawie ustaleń wynika, że powódce nie przedstawiono informacji, iż będzie ponosić nieograniczone ryzyko kursowe (że kurs waluty CHF do PLN może wzrosnąć o 100, 200, 300 %) ani symulacji, z których wynikałoby, jak raty kredytu bądź saldo kredytu do spłaty może się zmienić w przypadku wzrostu kursu waluty. Powódka miała jedynie świadomość i przedstawiono jej, że kurs franka może lekko wzrosnąć lub spaść (por. s. 58-59 uzasadnienia). W konsekwencji Sądy *meriti* miały podstawę do uznania, że klauzula ryzyka walutowego nie była transparentna, co umożliwiałoby jej ocenę pod kątem art. 385¹ § 1 k.c., która okazała się negatywna nie tylko – jak twierdzi pozwany - ze względu na ową niejednoznaczność, ale również ze względu na nieograniczony zakres ryzyka walutowego przerzuconego na powódkę.

W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego nie budzi też wątpliwości, że ocena abuzywności klauzuli powinna być dokonywana w świetle okoliczności z chwili zawarcia umowy, w związku z czym sposób wykorzystywania jej w praktyce przez bank jest w zasadzie obojętny (por. w szczególności uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, Nr 1, poz. 2 oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18, z dnia 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22 i z dnia 9 września 2022 r., II CSKP 794/22, niepubl.).

Niezależnie od tego należy zwrócić uwagę, że wykazując istotność sformułowanych zagadnień prawnych, skarżący pominął, iż przyczyną stwierdzenia nieważności umowy była *in casu* nie tylko abuzywność klauzuli ryzyka walutowego, ale także niedozwolony kształt klauzuli spreadowej (por. s. 56-58 uzasadnienia zaskarżonego wyroku).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.

(K.L.)

[ms]